

۱۵۷

مجموعه گفتارهای علمی اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

به سوی معرفت

تفسیر آیات ولایت و امامت

غرض از خلقت

ظهور خاتم رسالت

۱۳۹۰ بهمن ۱۹

۱۵ (بیع الاول ۱۴۳۹)

تکشیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

«الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآلها الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم أجمعين».

رسول خدا ﷺ از دیدگاه حضرت امیرالمؤمنین علیهم السلام

در جلسه‌ی گذشته به بیان فرازهایی از مناجات حضرت امیرالمؤمنین علیهم السلام با پروردگار پرداختیم. ایشان علیهم السلام در این مناجات، چند ویزگی از ویزگی‌های رسول خدا ﷺ را بر شمردند. حضرت امیرالمؤمنین علیهم السلام فرمودند:

«اللّٰهُمَّ! إِنِّي أَتُوسلُ إِلَيْكَ لِيُومٍ فقري وفاقتني وعندي تحيرٍ وعندي
انقطاعٍ حجّتي بحبيك وبحبيبك وبالذّي اتّخذت إبراهيم علیهم السلام من أجله
خليلًا، وكلمة موسى علیهم السلام من كرامته في طور سيناء من وراءه
بكلام، ونفخت في مريم علیهم السلام به من روحك»^(۱).

پروردگارا! همانا من به سوی تو برای روزِ نداری ام و فقرم و
تحیرم و قطع حجت‌هایم، به دوستی تو و حبیب تو ﷺ متول
می‌شوم و به وسیله‌ی کسی که (رسول خدا ﷺ)، به خاطر او
حضرت ابراهیم علیهم السلام را خلیل خود قرار دادی و به خاطر کرامت
رسول خدا ﷺ با حضرت موسی علیهم السلام از پس پرده در کوه سینا

۱. بحار الأنوار، جلد ۹۲، صفحه ۳۵۷.

تکلم کردی، و به خاطر ایشان ﷺ، از روحت در رحم حضرت
مریم علیها السلام دمیدی.

در پرتواین کلمات نورانی روشن شد که رسول خدا ﷺ آن چنان نزد پروردگار متعال مقرب است که حضرت ابراهیم علیهم السلام به طفیل وجود ایشان ﷺ صاحب مقام «خلیل الله» می‌شود. حضرت موسی علیهم السلام، به برکت وجود ایشان ﷺ، «کلیم الله» می‌شود. حضرت عیسی علیهم السلام در سایه‌ی وجود رسول خدا ﷺ مقام «روح الله» را به دست می‌آورند.

شیخ صدوq علیه السلام یکی از علمای شیعه است که عمر با عزّت و با برکتی داشته است. ایشان کتاب‌های فراوانی را تالیف کرده است. یکی از تالیفات ایشان علیه السلام، کتاب «علل الشرایع» می‌باشد. در این کتاب، اسرار فراوانی از امور خلقت و احکام تشریع بیان شده است. شیخ صدوq، در این کتاب، روایتی را نقل کرده است که حضرت امام جعفر صادق علیهم السلام به مفضل بن عمر^(۱) می‌فرمایند:

«أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَعْثَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ رُوحُ إِلَى الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَهُمْ أَرْوَاحٌ قَبْلَ خَلْقِ الْخَلْقِ بِأَلْفِيْ عَامٍ^{(۲)(۳)}? قلت: بلى،

۱. او اهل کوفه و صاحب کتاب «توحید مفضل» می‌باشد (معجم رجال حدیث، جلد ۱۸، صفحه ۲۹۲).

۲. در بعضی از روایات، چهارده هزار سال ذکر شده است (بحار الأنوار، جلد ۱۵، صفحه ۲۳).

۳. سال در این روایت مجھول است و نمی‌توان فهمید که منظور از سال، سال‌های دنیوی و زمان گردش خورشید بروی زمین است یا منظور، سال‌های اخروی است که هر روز آن در روز قیامت، به اندازه‌ی پنجاه هزار سال دنیوی طول می‌کشد. خداوند متعال می‌فرماید: «فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةً» (معارج، آیه ۴)؛ در آن روزی که مقدارش پنجاه هزار سال است.

قال ﷺ: أما علمت أنه دعاهم إلى توحيد الله وطاعته واتّباع أمره
وعدهم الجنة على ذلك وأوعد من خالف ما أجابوا إليه وأنكره
النار؟ قلت: بلى»^(۱).

آیا می دانی، پروردگار تبارک و تعالی، دو هزار سال قبل از خلقت
موجودات، در عالم ارواح، روح رسول خدا ﷺ را به سوی
اروح انبیا ﷺ مبعوث نمود؟ مفضل می گوید: گفتم: آری
می دانم. حضرت ﷺ فرمودند: آیا می دانی، رسول خدا ﷺ،
انبیای الهی ﷺ را به توحید و اطاعت از حق دعوت نموده و به
آنان ﷺ وعده‌ی بهشت داده است و کسانی را که با دعوت
انبیا ﷺ مخالفت کنند و آنان ﷺ را انکار نمایند، به دوزخ و عده
داده است؟ مفضل می گوید: گفتم: آری می دانم.

علاوه بر اینکه رسول خدا ﷺ در عالم خلقت از تمام مخلوقات مقدم است،
بعثت و نبوت ایشان ﷺ نیز بر تمام انبیای الهی ﷺ مقدم است. مرحوم
مجلسی رض نقل می کنند:

«قوله ﷺ: «كنت نبياً وآدم عليهما السلام بين الماء والطين»... وإن كان
آدم عليهما السلام أول الأنبياء فنبيه محمد عليهما السلام أقدم منه، قوله ﷺ:
«كنت نبياً وآدم عليهما السلام منخول في طينته»^(۲).

رسول خدا ﷺ فرمودند: «هنگامی که آدم عليهما السلام بين آب و گل
بود من پیامبر بودم»... اگر چه حضرت آدم عليهما السلام اولین پیامبر الهی

بود، اما نبوت و رسالت رسول خدا ﷺ از حضرت آدم ملائیل
مقدم بود، رسول خدا ﷺ فرمودند: «من پیامبر بودم و آدم ملائیل
در مرحله‌ی گلی که آماده‌ی خلقت می‌باشد، بودند».

در کتاب «علل الشرایع» چنین روایتی از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام نقل

شده است:

«إِنَّ بَعْضَ قُرَيْشٍ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : بِأَيِّ شَيْءٍ سَبَقْتَ الْأَنْبِيَاءَ عَلَيْهِمْ وَفَضْلَتْ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ بَعْثَتَ آخْرَهُمْ وَخَاتَمَهُمْ؟ قَالَ اللَّهُوَكَلِمَةُكَلِمَةٌ : إِنِّي كُنْتُ أَوَّلَ مَنْ أَقْرَبَ بَرِّيَّ جَلَّ جَلَلَهُ وَأَوَّلَ مَنْ أَجَابَ، حِيثُ أَخْذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ عَلَيْهِمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ أَلْسُنُ بِرِّيَّكُمْ قَالُواْ بَلَىٰ^(۱) فَكُنْتُ أَوَّلَ نَبِيًّا قَالَ : «بَلَىٰ» ، فَسَبَقْتُهُمْ إِلَى الإِقْرَارِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ^(۲)».

برخی از قبیله‌ی قریش به رسول خدا ﷺ عرض کردند: با توجه به اینکه شما آخرین پیامبری هستید که مبعوث شده و پایان دهنده‌ی انبیای الهی علیهم السلام می‌باشد، چگونه بر تمام انبیا علیهم السلام سبقت گرفته و بر تمام آنان علیهم السلام برتری دارید؟ حضرت ﷺ فرمودند: به این دلیل که من اولین کسی بودم که به ریویت پروردگار اقرار نموده‌ام و وقتی از انبیا علیهم السلام میثاق گرفته شد «و آن‌ها را شاهد بر خودشان قرار دادند و سپس پروردگار فرمود: آیا من پروردگار شما نیستم؟ و تمام انبیا علیهم السلام گفتند: آری»، من

۱. سوره أعراف، آیه ۱۷۲.

۲. علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۱۲۴؛ کافی، جلد ۲، صفحه ۱۱.

اولین شخصی بودم که جواب آری را دادم. پس در اقرار به ۱۵۷ خداوند عزوجل از همگان سبقت گرفتم.

داستان حضرت آدم علیہ السلام

برای اثبات تقدم آفرینش رسول خدا علیہ السلام بر حضرت آدم علیہ السلام، لازم است داستان حضرت آدم علیہ السلام و سجده‌ی ملائکه بر ایشان علیہ السلام را در قرآن کریم یادآوری نمائیم و سپس به تفسیر این آیات با استناد به سخنان حضرات معصومین علیهم السلام، که قرآن در منزل ایشان علیهم السلام نازل شده است، بپردازیم. پروردگار سبحان می‌فرماید:

﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ * فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ * فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ * إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكَبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ * قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدِي أَسْتَكَبْرَتْ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالَمِينَ * قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ حَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ * قَالَ فَأَخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ * وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّين﴾^(۱).

و به خاطر بیاور، هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان گفت:

من بشری را از گل می‌آفرینم * هنگامی که آن را نظام بخشیدم و از روح خود در آن دمیدم، برای او به سجده بیفتید * در آن هنگام تمام فرشتگان سجده کردند * جز ابلیس که تکبر ورزید و از کافران بود * خداوند فرمود: «ای ابلیس! چه چیز مانع تو شد که بر مخلوقی که با قدرت خود او را آفریدم سجده کنی؟ آیا تکبر

۱. سوره ص، آیات ۷۸-۷۱.

کردی یا از برترین‌ها بودی؟» * ابليس گفت: «من از او برترم، مرا از آتش آفریده‌ای و او را از گل» * خداوند فرمود: «از آسمان‌ها (و صفوف ملائکه) خارج شو، که تو رانده‌ی درگاه منی» * و مسلماً لعنت من بر تو تا روز قیامت خواهد بود».

در تفسیر آیات فوق، مرحوم صدوق فاطمه در کتاب «فضائل الشيعة» روایتی را از ابی سعید خدری^(۱) نقل کرده است:

«كَنَّا جلوسًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ إِلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ! أَخْبَرْنِي عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ لِإِبْلِيسِ: ﴿أَسْتَكْبِرْتُ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالَيْنَ﴾^(۲) فَمَنْ هُوَ يَارَسُولِ اللَّهِ ﷺ! الَّذِي هُوَ أَعْلَى مِنَ الْمَلَائِكَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَا وَعَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ، الْحَسَنُ وَالْحَسِينُ لَيَّلَيْلًا كَنَّا فِي سِرَادِقِ الْعَرْشِ، نَسِيَّحُ اللَّهَ وَتَسْبِحُ الْمَلَائِكَةُ بَتَسْبِيحِنَا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ لَيَّلَيْلًا بِأَنْفُسِهِ عَامًا، فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ لَيَّلَيْلًا أَمْرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يَسْجُدُوا إِلَيْهِ وَلَمْ يَأْمُرْنَا بِالسُّجُودِ، فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كَلَّهُمْ إِلَّا إِبْلِيسُ، فَإِنَّهُ أَبِي وَلَمْ يَسْجُدْ، فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿أَسْتَكْبِرْتُ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالَيْنَ﴾^(۳)»^(۴).

مادر خدمت رسول خدا صلوات الله عليه وآله وسلامه نشسته بودیم. در این موقع مردی وارد شد و عرض کرد: ای رسول خدا صلوات الله عليه وآله وسلامه! از معنای این آیه، که

۱. نام کامل او، سعد بن مالک و اهل مدینه می‌باشد و از اصحاب رسول خدا صلوات الله عليه وآله وسلامه به شمار می‌رود (معجم رجال حدیث، جلد ۸، صفحه ۴۷).

۲. سوره ص، آیه ۷۵.

۳. همان.

۴. فضائل الشيعة، صفحه ۷؛ بحار الأنوار، جلد ۱۱، صفحه ۱۴۲.

خداؤند به شیطان می فرماید: «آیا تکبّر کردی یا از برترین‌ها

بودی؟» مرا آگاه نما؛ کدام گروه هستند، که از ملائکه برترند؟

رسول خدا ﷺ فرمودند: آن گروه، من و علی و فاطمه و حسن

و حسین علیهم السلام هستیم که در سقف عرش الهی، خدا را تسیح

می کردیم و دو هزار سال قبل از آفرینش حضرت آدم علیهم السلام، ملائکه

به واسطه‌ی تسیح ما به تسیح مشغول شدند. پس از خلقت

آدم علیهم السلام، خداوند عز و جل به ملائکه دستور داد که او علیهم السلام را سجده

کنند، اما به ما چنین فرمانی نداد. سپس تمام ملائکه به جز ابليس

سجده کردند. ابليس از فرمان الهی سرپیچی کرد و بر حضرت

آدم علیهم السلام سجده نکرد. در این هنگام خداوند تبارک و تعالی به

ابليس فرمود: «آیا تکبّر کردی یا از برترین‌ها بودی؟».

در روایت فوق نام سه گروه برده می‌شود: ۱. گروه ملائکه ۲. گروه حضرت

آدم علیهم السلام و نسل ایشان علیهم السلام ۳. گروهی که قرآن، از آن‌ها به «عالین» تعبیر می‌کند؛

افرادی که مقامی، بالاتر از ملائکه دارند. این افراد، رسول خدا ﷺ و خاندان

مطهرشان علیهم السلام می‌باشند.

تقدّم آفرینش خمسه‌ی آل عبا علیهم السلام بر دیگر مخلوقات

نکته‌ی دیگر در روایت فوق آن است که پنج تن آل عبا علیهم السلام، هنگام فرمان

پروردگار به ملائکه، برای سجده‌گزاری بر حضرت آدم علیهم السلام، در سرادر عرش قرار

داشتند. طبق معنای اهل لغت، اگر خیمه‌ای را در جایی که سقف نداشته باشد،

برپا کنند به آن، سرادر می‌گویند. البته گاهی به ابر یا غباری که فضایی را اشغال

و احاطه می‌کند سرادرق می‌گویند^(۱). در مورد معنای عرش، حضرت امام جعفر صادق علیه السلام می‌فرمایند:

«العرش في وجهه، هو جملة الخلق والكرسيّ وعاءه»^(۲).

عرش به طور خلاصه، تمام آفریده‌ها را در بر می‌گیرد و کرسی در برگیرنده‌ی عرش می‌باشد.

ایشان علیه السلام در روایتی دیگر می‌فرمایند:

«السموات والأرض والعرش وكل شيءٍ خلق الله، في الكرسي»^(۳).

آسمان‌ها و زمین و عرش الهی و هر موجودی که خداوند خلق کرد در کرسی پروردگار می‌باشند.

مرحوم شیخ طبرسی علیه السلام در کتاب «مجمع البیان» از حضرت امام جعفر

صادق علیه السلام نقل می‌کند:

«ما السماوات والأرض عند الكرسي إلّا كحلقة خاتم في فلأة

وما الكرسي عند العرش إلّا كحلقة في فلأة»^(۴).

آسمان‌ها و زمین در برابر کرسی الهی، جز مثل حلقه‌ی انگشتی در بیابانی پهناور نیست و کرسی در برابر عرش الهی جز همانند حلقه‌ای در بیابان پهناور نیست.

با توجه به معنای سرادرق و عرش، آشکار می‌شود پنج تن آل عبا علیهم السلام در آن زمان ماورای سقف عرش الهی بودند و بر آن احاطه داشتند. همچنین واژه‌ی

۱. المنجد، ذیل واژه‌ی «سردق».

۲. بحار الأنوار، جلد ۵۵، صفحه ۲۹.

۳. همان، صفحه ۲۳.

۴. تفسیر مجمع البیان، جلد ۲، صفحه ۱۶۰؛ بحار الأنوار، جلد ۵۵، صفحه ۲.

۱۵۷ «کان» در عبارت «کتا فی سرادق العرش» از نوع «کان» تامه است. یعنی در آن زمان ایشان علیهم السلام آفریده شده و موجود بودند^(۱). مرحوم شیخ صدوق طیبین در کتاب «کمال الدین و تمام النعمة» از ابو حمزه تمالی^(۲) نقل می‌کند:

«سمعت عليّ بن الحسين عليهما السلام يقول: إنَّ الله تبارك وتعالى خلق محمداً صلى الله عليه وسلم وعليّاً عليهما السلام والأئمّة الأحد عشر عليهما السلام من نور عظمته أرواحاً في ضياء نوره، يعبدونه قبل خلق الخلق، يسبّحون الله عزّ وجلّ ويقدّسونه، وهم الأئمّة الهادية من آل محمد عليهما السلام»^(۳).

از حضرت امام سجاد علیه السلام شنیدم که فرمودند: همانا خداوند تبارک و تعالی، حضرت محمد ﷺ و حضرت علی علیهم السلام و یازده تن ائمه علیهم السلام را از نور عظمت خود آفرید در حالی که آنان، ارواحی بودند که در پرتو نور الهی، پیش از آنکه خداوند، خلق را بیافریند او را می‌پرستیدند؛ تسبیح خداوند عزوجل می‌کردند و او را نقدیس و تکریم می‌نمودند، و آنان امامان هدایت کننده از خاندان حضرت محمد ﷺ می‌باشند.

جابر بن عبدالله انصاری^(۴) نقل می‌کند:

۱. کان أي وجہ (بهجه المرضیۃ «سیوطی»، صفحه ۱۰۴).

۲. نام کامل وی ثابت بن دینار می‌باشد. او ثقه و اهل کوفه می‌باشد و چهار امام علیهم السلام را در ک نمده است (معجم رجال حدیث، جلد ۳، صفحه ۳۸۶).

۳. کمال الدین و تمام النعمة، صفحه ۳۱۹؛ کافی، جلد ۱، صفحه ۵۳۱.

۴. او ثقه و اهل مدینه می‌باشد و در هجدۀ نبرد همراه رسول خدا ﷺ بود و از اصحاب رسول خدا ﷺ و پنج امام علیهم السلام محسوب می‌شود (معجم رجال حدیث، جلد ۴، صفحه ۱۱).

قلت لرسول الله ﷺ : أَوْلُ شَيْءٍ خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى مَا هُوَ ؟ فَقَالَ : نُورٌ
نَبِيِّكَ يَا جَابِرٌ ! خَلَقَ اللَّهُ ثُمَّ خَلَقَ مِنْهُ كُلَّ خَيْرٍ... أَوْلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورٌ
أَبْتَدَعَهُ مِنْ نُورِهِ ، وَاشْتَقَهُ مِنْ جَلَالِ عَظَمَتِهِ »^(۱).

به رسول خدا ﷺ عرض کرد: اول چیزی که خداوند آفرید
چه بود؟ حضرت ﷺ فرمودند: نور پیامبرت، ای جابر!
خداوند آن نور را خلق کرد، سپس از آن، تمام خیر و خوبی‌ها را
آفرید ... (حضرت ﷺ در ادامه فرمودند): اول چیزی که
خداوند آفرید، نور من بود که از نور خود به وجود آورد و آن را از
جلال و عظمت خویش جدا کرد.

عبدالسلام بن صالح الھروی^(۲) از حضرت امام رضا علیه السلام و ایشان علیه السلام نیز از
پدران شان علیه السلام و آنان علیه السلام نیز از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نمودند:

«قال رسول الله ﷺ : مَا خَلَقَ اللَّهُ خَلْقًا أَفْضَلَ مِنِّي وَلَا أَكْرَمَ عَلَيْهِ
مِنِّي» قال علي علیه السلام : «فَقُلْتَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ! فَإِنَّ أَفْضَلَ أَمْ
جَبَرِيلَ ؟» فَقَالَ ﷺ : «يَا عَلِيُّ عَلِيَّاً ! أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَضْلُ
أَنْبِيائِهِ الْمَرْسُلِينَ عَلِيَّاً عَلَى مَلَائِكَتِهِ الْمَقْرُبِينَ وَفَضْلِي عَلَى جَمِيعِ
النَّبِيِّينَ وَالْمَرْسُلِينَ عَلِيَّاً وَالْفَضْلُ بَعْدِي لَكَ يَا عَلِيُّ عَلِيَّاً ! وَلِلْأَئِمَّةِ مِنْ
بَعْدِكَ وَأَنَّ الْمَلَائِكَةَ لِخَدَّامِنَا وَخَدَّامِ مَحْبِبِنَا . يَا عَلِيُّ عَلِيَّاً ! ﴿الَّذِينَ
يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَيِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ

۱. بحار الأنوار، جلد ۱۵، صفحه ۲۴.

۲. او همان اباصلت، خادم معروف حضرت امام رضا علیه السلام می باشد و وثاقت او نزد علمای
شیعه به اثبات رسیده است (معجم رجال حدیث، جلد ۱۰، صفحه ۱۶).

وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلّذِينَ آمَنُوا^(١) بولايتنا يا علي عليه السلام! لو لا نحن ،

١٥٧
ما خلق الله آدم عليه السلام ولا الحوائط عليه السلام ولا الجنة ولا النار ولا الأرض ،
فكيف لأن تكون أفضل من الملائكة وقد سبقناهم إلى معرفة ربنا
وتسبيحه وتهليله وتقديسه ، لأنّ أول ما خلق الله عزوجل أرواحنا ،
فأنطبقها بتوحيده وتمجيده ، ثم خلق الملائكة ، فلما شاهدوا أرواحنا
نوراً واحداً ، استعظمت أمرنا ، فسبّحنا لتعلم الملائكة . آنما خلق
مخلوقون وأنه منزه عن صفاتنا ، فسبّحت الملائكة بتسبّحنا ونزعّته
عن صفاتنا ، فلما شاهدوا عظيم شأننا ، هلّلنا لتعلم الملائكة : أن لا إله
إلا الله وأنا عبيد ولست بالله ، يجب أن نعبد معه أو دونه ، فقالوا : لا إله
إلا الله ، فلما شاهدوا أكبر مخلّنا ، كبرّنا لتعلم الملائكة أن الله أكبر من أن
ينال عظم المخلق إلا به ، فلما شاهدوا ما جعله الله لنا من العزة والقوّة ،
فقلنا : لا حول ولا قوّة إلا بالله ، لتعلم الملائكة أنه لا حول لنا ولا قوّة إلا
بالله ، فلما شاهدوا ما أنعم الله به علينا وأوجبه لنا من فرض الطاعة ،
قلنا : الحمد لله ، لتعلم الملائكة ما يستحقه الله تعالى ذكره علينا من
الحمد على نعمه ، فقالت الملائكة : الحمد لله ، فبنا اهتدوا إلى معرفة
توحيد الله عزوجل و تسبّحه و تهليله و تحميده و تمجيده «^(٢) .

خداؤند ، بهتر و گرامی تراز من نیافریده ، موجودی را خلق نکرده
است . حضرت امام امیرالمؤمنین علی عليه السلام می فرمایند : به رسول

١. سوره غافر ، آیه ٧.

٢. عيون أخبار الرضا ، جلد ٢ ، صفحه ٢٣٧ ؛ علل الشرائع ، جلد ١ ، صفحه ٥ ؛ کمال الدين
وتمام النعمة ، صفحه ٥٢٤ ؛ بحار الأنوار ، جلد ١٦ ، صفحه ٣٧٧ .

خدا ﷺ عرض کردم: ای رسول خدا ﷺ! شما برترید یا
 جبریل علیه السلام؟ حضرت ﷺ فرمودند: ای علی علیه السلام! همانا
 خداوند، انبیای مرسلین اش علیهم السلام را بر ملائکه مقرب برتری
 بخشید و مرا بر تمام پیامبران و فرستادگان علیهم السلام برتری داد، ای
 علی علیه السلام! فضیلت بعد از من، برای توست و بعد از تو برای
 امامان علیهم السلام می‌باشد و همانا ملائکه خدمتکاران ما و
 خدمتکاران محبین ما هستند، ای علی علیه السلام! «فرشتگانی که
 حاملان عرش اند و آن‌ها که گردآورده‌اند (طواف می‌کنند) تسبیح و
 حمد پروردگارشان را می‌گویند و به او ایمان دارند و استغفار
 می‌کنند برای مومنان» به ولایت ما^(۱) ای علی علیه السلام! اگر ما نبودیم،
 خداوند حضرت آدم و حضرت حوا علیهم السلام و بهشت و جهنم و
 آسمان و زمین رانمی‌آفرید. پس چگونه ما برتر از ملائکه نباشیم
 در حالی که ما به سوی شناخت پروردگارمان و تسبیح و تهلیل و
 تقدیس خداوند، بر ملائکه سبقت گرفته بودیم، زیرا اول چیزی
 که خداوند آفرید، ارواح ما بود، ما را به توحید و تمجید خود به
 سخن درآورد. سپس ملائکه را آفرید. وقتی آنان ارواح ما را به

۱. ملاحسن کاشی رضی الله عنه یکی از شعرای کاشان بود، که حدود نهصد سال قبل زندگی می‌کرد.
 محل زندگی وی، در محله‌ی کاشی محله‌ای از حوالی شهرستان آمل بود و شاید شهر
 کاشان راندیده بود. قبر او در سلطانیه‌ی زنجان می‌باشد. او در مورد نسب خود می‌گوید:
 مولد من آمل و آبشخورم مازندران ازره جد و پدر نسبت به کاشان می‌رود
 او هفت بند در مورد حضرت امیر المؤمنین علیه السلام دارد، که در هر بند آن مجموعه‌ای از
 مضامین روایات است.

صورت نور واحدی مشاهده نمودند، ما را بزرگ شمردند، سپس ۱۵۷
ما شروع به تسبیح پروردگار نمودیم تا ملائکه بدانند ما مخلوق
هستیم و خداوند منزه است از این که دارای صفات ما باشد. آن گاه
ملائکه از تسبیح ما شروع به تسبیح خداوند نمودند و او را منزه از
صفات ما نمودند، وقتی عظمت مقام ما را مشاهده کردند، ما خدا
را تهلیل گفتیم تا ملائکه بدانند که جزو پروردگاری نیست و ما
بندهایم نه خدا، که هم ردیف با خداوند یا در مقامی پایین تر از او
پرستیده شویم، آن گاه ملائکه گفتند: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، زمانی که
بزرگی مقام ما را مشاهده کردند ما «الله اکبر» گفتیم تا ملائکه
بدانند خداوند بزرگتر از آن است که بتوان به درجات و
جایگاه‌های بزرگ رسید، مگر به سبب او. وقتی مشاهده کردند
خداوند چه عزت و نیروی عظیمی به ما داده است، گفتیم:
«لا حول ولا قوة إلا بالله» تا ملائکه بدانند ستایش و حمد بر نعمت‌هایی که
نمی‌گیرند و اینکه اطاعت ما را واجب کرده است، گفتیم:
«الحمد لله» تا ملائکه بدانند ستایش و حمد بر نعمت‌هایی که
خداوند به ما داده، برای خداوند که ذکر او بلند مرتبه است،
سزاوار است. سپس ملائکه گفتند: «الحمد لله»، بنابراین، ملائکه
به واسطه‌ی ما، به معرفت توحید خدا و تهلیل و تحمید و تمجید
او هدایت یافتند.

با توجه به روایات فوق، حضرات معصومین علیهم السلام و به ویژه رسول خدا علیهم السلام بر

عرش الهی احاطه دارند و از تمام موجودات برتر و الاترند. یکی از زیارت‌هایی که می‌توان از فرازهای آن به خوبی مقام حضرات معصومین علیهم السلام را دریافت و شناسایی کرد، زیارت جامعه‌ی کبیره می‌باشد. حضرت امام هادی علیه السلام در این زیارت می‌فرمایند:

«فجعلكم بعمره محدثين»^(۱).

خداؤند شما را محیط به عرش خود گردانید.

بعضی افراد گمان می‌کنند، طبق بیان حضرت امام هادی علیه السلام، ائمه‌ی اطهار علیهم السلام به دور عرش الهی حلقه می‌زنند و به گردش در می‌آیند؛ در حالی که ثابت شد ایشان علیهم السلام مواری عرش الهی هستند و بر آن احاطه دارند.

یکی دیگر از ویژگی‌های منحصر به فرد رسول خاتم ﷺ این است که ایشان ﷺ برای هدایت تمام انسان‌ها تا برپا شدن روز رستاخیز برگزیده و مبعوث شدند. البته بعضی افراد گمان می‌کنند نه تنها رسول خدا ﷺ، بلکه تمام پیامبران اولو‌العزم علیهم السلام برای هدایت همگان مبعوث شدند؛ در حالی که این گمان صحیح نیست؛ زیرا به عنوان نمونه، حضرت موسی و حضرت عیسی علیهم السلام فقط برای هدایت مردمان قوم بنی اسرائیل، صدها پیامبر دیگر نیز مبعوث شدند؛ هر چند که مردمان این قوم، شکور و سپاسگزار نبودند. نقل می‌کنند آنان هنگام طلوع خورشید، هفتاد پیامبر الهی علیهم السلام را در یک روز سر بریدند و سپس به کارهای روزمره خود ادامه دادند^(۲)! اما طبق آیات الهی، فقط رسول خدا ﷺ که ستون

۱. مفاتیح الجنان، زیارت جامعه‌ی کبیره.

۲. بحار الانوار، جلد ۱۱، صفحه ۴۷؛ کمال الدین و تمام النعمة، صفحه ۲۱۷؛ قصص الأنبياء، صفحه ۱۰.

دستگاه رسالت و خاتم تمام انبیا علیهم السلام و نبوت است، برای همگان مبعوث شده ۱۵۷ است.

پروردگار سبحان می‌فرماید:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾^(۱).

بگو: «ای مردم! من فرستادهی خداوند به سوی همهی شما هستم».

بر اساس آیهی فوق، بر تمام انسان‌ها واجب است که به رسول خدا علیه السلام ایمان بیاورند؛ زیرا **(یا ایُّهَا النَّاسُ)**، شامل تمام افرادی می‌گردد که مصدق انسان هستند و ایمان آوردن به رسول خدا علیه السلام بر همگان واجب می‌گردد؛ چه آن مومنانی که در زمان رسول خدا علیه السلام، سخنان ایشان علیه السلام را می‌شنیدند و چه مومنانی که امروزه از شنیدن مستقیم سخنان رسول خدا علیه السلام محروم هستند.

وعدهی رستگاری به محبان حضرات معصومین علیهم السلام

از سخنان گذشته به دست می‌آید، که ایمان آوردن به رسول خدا علیه السلام بر همگان واجب می‌باشد. از سوی دیگر، رسول خدا علیه السلام و حضرات معصومین علیهم السلام به کسانی که به ایشان علیهم السلام ایمان بیاورند، ایشان علیهم السلام را به عنوان الگوی زندگی خود قرار دهنده، محبت و ولایت ایشان علیهم السلام را در دل داشته باشند و از دشمنان و ظالمان به ایشان علیهم السلام تبری بجوینند، وعدهی رستگاری در روز قیامت می‌دهند.

۱. سوره اعراف، آیه ۱۵۸.

زید بن یونس شحام^(۱) نقل می‌کند:

«قلت لأبي الحسن موسى عليه السلام: الرجل من مواليك عاصٍ يشرب الخمر ويرتكب الموبق من الذنب تبرأً منه؟ فقال عليه السلام: تبرأوا من فعله ولا تبرأوا من خيره وأبغضوا عمله... لا والله! لا يخرج ولينا من الدنيا إلا والله ورسوله ونحن عنه راضون، يحشره الله على ما فيه من الذنوب مبيضاً وجهه، مستوراً عورته، آمنة روعته، لاخوف عليه ولا حزن، وذلك أنه لا يخرج من الدنيا حتى يصفى من الذنوب إما بمصيبيته في مال أو نفس أو ولد أو مرض... أو يشدد عليه عند الموت»^(۲).

به حضرت امام موسی کاظم علیہ السلام عرض کرد: مردی از دوستداران شما، شراب می‌نوشد و مرتكب گناه می‌گردد، آیا ما از وی تبری بجوییم؟ حضرت علیہ السلام فرمودند: از شراب خوردن و اعمال ناپسند وی تبری بجویید، اما از کارهای خوب اش تبری نجویید... به خداوند سوگند! دوست ما از دنیا خارج نمی‌شود، مگر این که خدا و رسول‌اش ﷺ و ما (اهل بیت) از او راضی هستیم، خداوند او را با همان گناهان، با چهره‌ای نورانی محشور می‌کند، عورت‌اش را می‌پوشاند، ترس‌اش را فرو می‌نشاند، حزن و اندوه را از او دور می‌گرداند. مومن شیعه از دنیا خارج

۱. او نقہ و اهل کوفه بوده و از اصحاب حضرت امام جعفر صادق و حضرت امام موسی کاظم علیہ السلام محسوب می‌شود (معجم رجال حدیث، جلد ۷، صفحه ۳۶۲).

۲. بحار الأنوار، جلد ۲۷، صفحه ۱۳۷.

تولی، همراه با تبری

نمی شود مگر گناهان اش پاک می گردد، یا به واسطهٔ مصیبت در ۱۵۷
مال یا جان یا فرزند یا بیماری ... یا در هنگام مرگ بر او سخت
گرفته می شود (گناهان اش با این مصیبت‌ها زدوده می شود).

در روایتی که نقل شد، کلمه‌ی «موالیان» دیده می شود. منظور از موالیان و
محبّان به حضرات معصومین ﷺ کسانی هستند که علاوه بر اینکه عشق و ارادت
خود را نسبت به ایشان ﷺ ابراز می دارند، بعض، کینه و نفرت خود را نیز از
دشمنان حضرات معصومین ﷺ آشکار می سازند. وعده‌ی رستگاری در روز
قیامت از سوی حضرات معصومین ﷺ، فقط به این افراد تعلق می گیرد. ابن ابی
الحديد، از پیروان مکتب اهل سنت می باشد. او اشعاری زیبا در فضیلت حضرت
امیرالمؤمنین علیہ السلام به زبان عربی نوشته است که تا به حال هیچ شاعر شیعه‌ای
نتوانسته است در وصف ایشان علیہ السلام، این چنین بسرايد. اشعار وی در گراگرد حرم
حضرت امیرالمؤمنین علیہ السلام در شهر نجف، حک شده است. با این وجود، او در روز
قیامت، از رستگاران نخواهد بود؛ زیرا او کینه‌ی دشمنان حضرات معصومین ﷺ را در دل
نداشت و از آنان تبری نمی جست. تبری جستن از ظالمان و دشمنان
دین، باعث تطهیر خانه‌ی دل می شود و اگر این امر صورت نپذیرد، ولایت حضرات
معصومین ﷺ در دل جای نمی گیرد. رسول خدا علیه السلام می فرمایند:

«حرّمت الجنة على من ظلم أهل بيتي ﷺ وعلى من قاتلهم وعلى
المعين عليهم وعلى من سبّهم ﴿أُولَئِكَ لَا يَلْعَلُونَ لَهُمْ فِي

بهشت بر هر کسی که به اهل بیت ام ﷺ ستم کند و با ایشان علیهم السلام
به نبرد بپردازد و دشمنان ایشان علیهم السلام را یاری کند و ایشان علیهم السلام را
ناسرا بگوید، حرام است. «آنها بهره‌ای در آخرت نخواهند
داشت».

جابر بن عبد الله انصاری می‌گوید:

خطبنا رسول الله ﷺ ، فقال ﷺ : أَيُّهَا النَّاسُ ! مِنْ أَبْغَضَنَا أَهْلَ
الْبَيْتِ ، بعثه الله يوم القيمة يهودیاً . قال : قلت : يا رسول الله ﷺ !
وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ ؟ فَقَالَ ﷺ : وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى
وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ ».^(۳)

رسول خدا ﷺ در خطبه و سخنرانی شان فرمودند: ای مردم!
هر که با ما اهل بیت کینه و دشمنی داشته باشد، خداوند در روز
قيامت او را یهودی مبعوث می‌کند. جابر بن عبد الله می‌گوید،
عرض کردم: ای رسول خدا ﷺ! اگر چه روزه بگیرد و نماز
بخواند و معتقد باشد که مسلمان است؟ حضرت ﷺ فرمودند:
اگر چه روزه بگیرد و نماز اقامه کند و معتقد باشد که مسلمان است
(با این وجود در روز قیامت، یهودی محشور خواهد شد).

هنگامی که جبریل بر رسول خدا ﷺ نازل شد، از سوی خداوند، این پیغام

۱. سوره آل عمران، آیه ۷۷.
۲. عيون أخبار الرضا ﷺ، جلد ۱، صفحه ۳۷.
۳. أمالی (شیخ صدوق)، صفحه ۴۱۲.

«خلقت السموات السبع وما فيهن ، والأرضين السبع ومن عليهن ،
وما خلقت موضعًا أعظم من الركن والمقام ، ولو أنّ عبدًا دعاني هناك
منذ خلقت السموات والأرضين ، ثمّ لقيني جاحداً لولاية عليٍّ عليه السلام
لأكبته في سقر»^(۱).

من آسمان‌های هفت گانه و آنچه در آن موجود است و زمین‌های
هفت گانه و همه‌ی موجودات آن را آفریدم ، و در میان تمام
جایگاه‌ها ، محلی با شرافت‌تر از رکن و مقام نیافریدم . اگر بنده‌ای
از هنگام خلقت آسمان‌ها و زمین‌ها مراد راین محل (رکن و مقام)
بخواند و عبادت کند ، سپس (بعد از مرگ) مرا ملاقات کند در
حالی که منکر ولايت حضرت امیر المؤمنین عليه السلام باشد ، او را با سر
در آتش جهنم خواهم انداخت.

با توجه به روایات فوق ، محبان و دوستداران حضرات معصومین عليهم السلام در روز
رستاخیز ، جزو رستگاران خواهند بود و کسانی که از دشمنان و ظالمان به
ایشان عليهم السلام پیروی کنند و از آنان تبری نجویند ، دچار خسaran خواهند شد .
امیدواریم شیعیان ، شکرگزار نعمت تولی همراه با تبری باشند و تا آخرین لحظه‌ی
حیات ، این گوهر گران‌بهای را حفظ و صیانت نمایند .

«والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته»

خودآزمایی

- ۱) حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در هنگام مناجات با پروردگار، چه چیزهایی را سرمایه‌ی خود در روز قیامت می‌دانند؟
- ۲) چگونه می‌توان اثبات نمود که آفرینش رسول خدا علیه السلام بر دیگر موجودات مقدم است؟
- ۳) چرا ابلیس از فرمان الهی در مورد سجده بر حضرت آدم علیه السلام، سرپیچی کرد؟
- ۴) طبق تفسیر آیات قرآن، منظور از گروه عالین، چه افرادی هستند؟
- ۵) هنگام فرمان پروردگار به ملائکه برای سجده گذاری بر حضرت آدم علیه السلام، حضرات معصومین علیهم السلام در چه مکانی حضور داشتند؟
- ۶) از نظر اهل لغت، سرادق به چه مکانی اطلاق می‌شود؟
- ۷) حضرت امام جعفر صادق علیه السلام، عرش و کرسی الهی را چگونه تفسیر نمودند؟
- ۸) بر اساس گفتار رسول خدا علیه السلام، اولین چیزی که پروردگار آفرید، چه بود؟
- ۹) آیا تمام پیامبران اولوالعزم علیهم السلام مامور به هدایت تمام انسان‌ها بودند؟
- ۱۰) آیا فقط ولایت و محبت به حضرات معصومین علیهم السلام موجب رستگاری انسان می‌شود؟ چرا؟
- ۱۱) چرا ابن ابی الحدید با وجود سروden اشعار زیبا در وصف حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، در روز قیامت جزو رستگاران نخواهد بود؟
- ۱۲) مبغضان و کینه توزان به حضرات معصومین علیهم السلام در روز قیامت چگونه محشور می‌شوند؟

علاوه بر اینکه رسول خدا ﷺ در عالم خلقت از تمام مخلوقات مقدم است، بعثت و نبوت ایشان ﷺ نیز بر تمام انبیا ای الهی ﷺ مقدم است. مرحوم مجلسی رض نقل می‌کند: «قوله ﷺ: «كنت نبیاً و آدم علیه السلام بن الماء والطین»... و ان کان آدم علیه السلام اول الانبیاء فنبوة محمد ﷺ نیز بر تمام اقدام منه، قوله ﷺ: «كنت نبیاً و آدم علیه السلام من خول فی طیته»... رسول خدا ﷺ نیز مودن: «هنگامی که آدم علیه السلام فرمودند: «من پیامبر بودم و آدم علیه السلام در مرحله‌ی گلی که آماده‌ی خلقت می‌باشد، بودند»...»

(صفحه ۱۵ از همین جزو)

■ محل عرضه CD جلسات به سوی معرفت :

ابتدا خیابان امام، جنب قائمیه، فروشگاه آوای مهر.

■ شماره سیستم پیام کوتاه (SMS) ۳۰۰۰۷۲۲۷۰۸ می‌باشد.

■ در صورت تمایل به دریافت پیام کوتاه جلسات، شماره تلفن همراه خود یا دوستانتان را با نام به سیستم ارسال کنید.

محل برگزاری جلسات :

کاشان: حسینیه مرحوم آیت الله یشربی رض

تلفن: ۴۴۴۹۹۳۳-۴۴۴۴۵۲۷۷

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

www.yasrebi.ir